

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และศิลปวัฒนธรรม โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน คือ ท่านเอกอัครราชทูต กุมี ที่เข้ามาติดต่อค้าขายและเผยแพร่ศาสนาอิสลามในสมัยนั้น ความสัมพันธ์ในบางช่วงอาจขาดตอนไปไม่มีหลักฐานการติดต่อกัน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2498 ความสัมพันธ์มีความชัดเจนขึ้น โดยมีการติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตกันใหม่ นับจากนั้นจึงมีการติดต่อสัมพันธ์ทางศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจกันอีกเรื่อยมา

การค้าระหว่างไทยกับอิหร่านมีปริมาณไม่มาก แต่สินค้าที่ทำการค้ากันเป็นสินค้าที่เกื้อกูลและเป็นที่ต้องการของกันและกัน โดยสินค้าส่งออกของไทยที่มีบทบาทมาก คือ ข้าว ซึ่งไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก ประกะอบอิหร่านก็มีความต้องการนำเข้าข้าวมาก เนื่องจากผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ ในขณะที่สินค้าส่งออกที่สำคัญของอิหร่านคือ น้ำมันดิบ ที่ไทยนำเข้าน้อยกว่าการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ ในตะวันออกกลาง เช่น สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โอมาน เยเมน เป็นต้น หรือบางปีไทยไม่มีการนำเข้าน้ำมันดิบจากอิหร่าน แต่ไทยนำเข้าสินค้าจากอิหร่านเป็นสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป เช่น เคมีภัณฑ์ สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ข้าวเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกอันดับหนึ่งของไทยไปอิหร่าน และเป็นสินค้าที่อิหร่านนำเข้าจากไทยมากเช่นกัน เนื่องจากอิหร่านเป็นตลาดใหญ่มีประชากรกว่า 70 ล้านคน มีความต้องการนำเข้าข้าวมากและนำเข้าข้าวคุณภาพดี ราคาสูง และเมื่อศึกษาตลาดข้าวอิหร่าน พบว่าประเทศที่เป็นคู่แข่งของไทยในการส่งออกข้าวไปอิหร่าน คือ ปากีสถาน เวียดนาม และอูรูกวัย

ความต้องการนำเข้าข้าวของอิหร่าน ถือเป็นปัจจัยที่เป็นโอกาสในการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน คือ เมื่ออิหร่านต้องการนำเข้าข้าวมากขึ้น จะมีความต้องการนำเข้าข้าวจากไทยมากที่สุด ในทุกปี เนื่องจากคุณภาพข้าวของไทยเป็นข้าวคุณภาพดี ตรงกับความต้องการของชาวอิหร่าน ยกเว้นปีที่อิหร่านมีความต้องการนำเข้าข้าวลดลง ไทยก็เป็นประเทศที่อิหร่านลดการนำเข้าข้าวมากที่สุดเช่นกัน ขณะที่อิหร่านจะลดการนำเข้าข้าวจากปากีสถานน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากปากีสถานมีความได้เปรียบในเรื่องระยะทางที่อยู่ใกล้อิหร่าน และมีการรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชียกลางและเอเชียใต้ (ECO) ที่อิหร่านและปากีสถานเป็นสมาชิก

อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยที่เป็นทั้ง โอกาสและอุปสรรคในการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน คือ ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวไปอิหร่านและการปรับตัวที่สอดคล้องกับความต้องการข้าวของอิหร่าน ที่ไทยจะต้องใส่ใจและพิถีพิถันมาก ทั้งในเรื่องราคาและคุณภาพข้าวที่ส่งออกไปอิหร่านให้มากขึ้น เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างข้าวไทยกับข้าวจากประเทศอื่นๆ ประกอบกับอิหร่านมีกฎระเบียบที่เคร่งครัดที่ต้องศึกษาอย่างต่อเนื่อง และไทยต้องมีการวางแผนการส่งออกที่ดีและรอบคอบด้วย

นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกข้าวจากไทยไปอิหร่าน ได้แก่ ราคาข้าว คุณภาพข้าว ปริมาณผลผลิตข้าวของอิหร่าน รายได้ของอิหร่าน จำนวนประชากร การเกิดภาวะสงคราม การซื้อขายข้าวระหว่างไทยกับอิหร่านแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล ความเชื่อมั่นในการชำระเงิน รวมถึงความเชื่อมั่นทางการเมือง โดยเฉพาะ โครงการนิเวศสิทธิ์ ที่ทำให้ผู้ประกอบการหว้งกับการที่อิหร่านถูกคว่ำบาตร การคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต นอกจากนั้นยังมีปัจจัยเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความคุ้นเคย และความไว้วางใจระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่ไทยต้องคำนึงถึงยังคงเป็นเรื่องราคาข้าว ทั้งราคาข้าวของไทย และราคาข้าวของประเทศคู่แข่ง ซึ่งประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ ปากีสถาน เวียดนาม และอูรูกวัย และเรื่องคุณภาพข้าวที่อิหร่านต้องการนำเข้าข้าวคุณภาพดี โดยข้าวที่ไทยส่งออกไปอิหร่าน คือ ข้าวขาว 100% ชั้น 2 ซึ่งจัดว่าเป็นข้าวคุณภาพดีของไทย นอกจากนั้นยังมีปัญหาและอุปสรรคอื่น ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงด้วย เช่น วิธีการชำระเงินค่าสินค้า เป็นต้น ซึ่งภาครัฐควรรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลจากภาคเอกชน เพื่อนำไปประกอบการเจรจาการค้า เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าให้มากขึ้น

ส่วนข้อมูลอื่นๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยทางการเงิน ความคุ้นเคยและความไว้วางใจกัน รวมถึงปัจจัยทางการเมือง ความเชื่อมั่นในสถานการณ์ของอิหร่าน การคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต ต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการส่งออก ทั้งในทิศทางเดียวกันและทิศทางตรงกันข้ามกับการส่งออกข้าวของไทย ซึ่งปัจจัยต่างๆ เป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน อาทิเช่น ปัจจัยทางการเมือง ที่ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่เชื่อมั่นในสถานการณ์ของอิหร่านและในการชำระเงิน จนไม่กล้าเสี่ยงที่จะทำการค้าด้วยโดยตรง เนื่องจากบางรายจะทำการค้าโดยผ่านผู้ค้าคนกลาง ในขณะเดียวกันผู้ส่งออกที่ติดต่อกับรายนี้เป็นประจำ มีความคุ้นเคยกันและความไว้วางใจกันจะยังคงค้าขายกันปกติ ถึงแม้จะหว้งเกรงอยู่บ้าง

6.2 ข้อจำกัดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าข้อจำกัดของการศึกษาบางประเด็นคือ

1. ข้อจำกัดด้านข้อมูล ทั้งในด้านของจำนวนข้อมูล และข้อมูลที่ไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานที่จัดเก็บ คือ สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ สำนักเศรษฐกิจการเกษตร สมาคมผู้ส่งข้าวออกต่างประเทศและสถานทูตอิหร่านประจำประเทศไทย

2. ในการประมาณค่าสมการตามแบบจำลอง อาจมีตัวแปรอิสระบางตัวที่มีผลต่อปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยของอิหร่านในสมการ แต่ละเลย ไม่ได้นำมาพิจารณาร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลหายาก และไม่ครบถ้วน เช่น อัตราภาษี อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ หรือบางปัจจัยเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ เช่น การคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต เป็นต้น

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคตมีดังนี้

1. น่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับการลงทุนระหว่างไทยกับอิหร่าน เนื่องจากไทยได้มีความร่วมมือด้านการลงทุนกับอิหร่าน โดยเฉพาะการลงทุนด้านพลังงาน ซึ่งปัจจุบันการลงทุนด้านพลังงานมีความสำคัญมากขึ้น และในด้านการค้าระหว่างไทยกับอิหร่านยังมีประเด็นที่น่าสนใจ เช่น การส่งออกสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมของไทยไปอิหร่านที่มีการขยายตัวสูงมาก ทำให้น่าศึกษาว่า จะมีการพัฒนาและขยายความร่วมมือให้มากขึ้น ในรูปแบบใด ซึ่งการศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะด้านการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน ผลการศึกษาจึงมีประโยชน์เฉพาะกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

2. จากการศึกษาสถานการณ์การส่งออกข้าว พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจมาก คือ ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของไทยซึ่งลดลงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะกับเวียดนามที่เป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของไทย และยิ่งจะน่ากลัวมากยิ่งขึ้น เมื่อเวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิก WTO ซึ่งเวียดนามสามารถค้าขายกับประเทศสมาชิกได้อย่างเสรี มีการลดข้อกีดกันทางการค้าระหว่างกันให้น้อยลง จึงควรศึกษาผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวของไทย

3. ในการศึกษาเรื่องข้าวครั้งต่อไป หากมีการแยกคุณภาพข้าวที่ศึกษาให้ชัดเจนจะทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ เนื่องจากคุณภาพข้าวมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกซื้อข้าว

6.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมภาคเอกชนในการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน สร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรเอกชนต่างๆ กับภาครัฐ โดยการจัดหาข้อมูลทางการค้าและการลงทุนของอิหร่านให้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ยิ่งไปกว่านั้นภาครัฐควรรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลจากภาคเอกชนเพื่อนำไปประกอบการเจรจาในกรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับอิหร่านให้มากขึ้น

ภาครัฐต้องกระจายข้อมูลที่มีอยู่ให้ภาคเอกชนทราบถึงความเคลื่อนไหวของการค้าไทย-อิหร่าน เพื่อเตรียมความพร้อมของภาคเอกชนไทย

2. กระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียน (Asean) กับองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างตะวันออกกลางและเอเชียกลาง (ECO) ให้มากขึ้น เนื่องจากไทยเป็นสมาชิกที่มีความสำคัญประเทศหนึ่งของอาเซียน ประกอบกับอิหร่านก็เป็นประเทศที่มีบทบาทนำในองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างตะวันออกกลางและเอเชียกลาง จึงเป็นการดีที่ไทยจะได้รับประโยชน์จากความร่วมมือระหว่าง 2 องค์กร

3. ศึกษาและทำความเข้าใจในมาตรการทางการค้าระหว่างไทยกับอิหร่านให้มากขึ้น รวมถึงเสริมสร้างความเข้าใจในกรอบกฎหมายของอิหร่าน

4. เรียนรู้และทำความเข้าใจด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา รวมทั้งแลกเปลี่ยนและสานสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เนื่องจากอิหร่านเป็นประเทศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมีเงื่อนไขที่ต้องศึกษาให้ถี่ถ้วน จึงต้องเข้าใจความเป็นประเทศอิหร่านให้มาก

5. ในด้านการส่งออกข้าวของไทยไปอิหร่าน จะเห็นว่าข้าวเป็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวต่อราคาสูง จึงต้องมีความระมัดระวังในเรื่องราคาอย่างมาก อาทิ ปี 2548 ที่รัฐบาลมีนโยบายประกันราคาข้าวไว้สูง ส่งผลให้ราคาข้าวส่งออกสูงขึ้นด้วย อิหร่านจึงลดการนำเข้าข้าวจากไทยลงมากเป็นประวัติการณ์ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องดำเนินนโยบายด้านราคาอย่างรอบคอบและคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการดำเนินนโยบายนั้น เช่น นโยบายประกันราคาข้าว เป็นต้น เพื่อจะได้วางแผนการส่งออกอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของอิหร่านรวมถึงตลาดอื่นๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวให้มากขึ้น